

דורון לביא
קבוצת פארטו

שלומית נרדיה
קבוצת פארטו

גילת בניאד
קבוצת פארטו

ציטוט מומלץ

לביא ד, נרדיה ש ובניאד ג. 2012.
תכנית אסטרטגית ופיתוח בר-קיימא
בעיר באר שבע. *אקולוגיה וסביבה*
3(1): 11–12.

המטרה של חיזוק החינוך מושגת גם על-ידי השקעה בתשתיות עירוניות, כדוגמת פארק החייל האוסטרלי שנחנך בשנת 2008 | הצילום באדיבות עיריית באר שבע

תכנית אסטרטגית ופיתוח בר-קיימא בעיר באר שבע

[בקצה](#)

גיליון אביב 2012 / כרך 3(1) / הנגב 5 בפברואר, 2012

עיריית באר שבע מיישמת בימים אלו תכנית אסטרטגית כוללת לעיר, שמטרותיה חיזוק עיר האם של המטרופולין הדרומי, משיכת אוכלוסייה חזקה וחיזוק האוכלוסייה הקיימת, וזאת במקום פיזור אוכלוסייה ביישובי הלוויין הפריפריים. מגמה זו צפויה להביא ליעילות בשימוש בתשתיות ולמניעת בזבז קרקע כתוצאה מביזור האוכלוסייה ביישובים קהילתיים קטנים.

בשנים האחרונות נפתח בפני בירת הנגב "חלון הזדמנויות" לקידום יעדי המטרופולין. כתוצאה מהחלטת הממשלה על העברת יחידות צה"ל לנגב, "המהווה חלק מכריע ביישומה של התכנית לפיתוח הנגב, בסיסי צה"ל צפויים לשמש עוגן תעסוקתי מכריע לאזור, ויאפשרו פיתוח כלכלי חברתי של הנגב" (שמעון פרס, כמשנה לראש הממשלה, לקראת ישיבת הממשלה לאישור הקמת עיר הבה"דים בנגב, 29.3.2007). שינויים אלו, לצד מהלכים משמעותיים שנעשו בשנים האחרונות לקידום פיתוחה של באר שבע כמטרופולין (כמו שיפור תשתיות התחבורה וקיצור משך הנסיעה מהמרכז לבאר שבע, מיקום אשכול התקשוב והמודיעין של צה"ל בפארק ההיי-טק, בחינת הקמת שדה תעופה משלים לנתב"ג בנבטים ועוד), הגדילו את הפוטנציאל הכלכלי-חברתי והעירוני-מסחרי בעיר. הם חייבו שינוי חשיבתי, ניהולי, תרבותי ותדמיתי של העירייה, ולכן היה צורך בגיבוש תכנית אסטרטגית כוללת.

התכנית שגובשה בשנת 2009 על-ידי קבוצת "פארטו" ואומצה על-ידי העירייה בשנה זו, היא תכנית ארוכת טווח לעשור, המתבססת על גישה בת-קיימא לפיתוחה של העיר באר שבע. בחזונה מושם דגש על שני היבטים עיקריים – פיתוח מטרופולין וחיזוק הרמה החברתית-כלכלית בעיר. יעדים אלה הם יעדים ארוכי טווח, ומתוכנן נגזר היעד הביצועי – מעבר מאשכול 5 לאשכול 7 של דירוג הרמה החברתית-כלכלית לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

התכנית האסטרטגית בחנה את המצב הקיים בשקלול ההזדמנויות והאיומים העומדים בפני העיר. אחת מנקודות החוזק של העיר היא העובדה שלומדים בה כ-30,000 סטודנטים, שכמחציתם לומדים מקצועות טכנולוגיים. בין חולשות העיר ניתן למנות את המעמד החברתי-כלכלי הנמוך של האוכלוסייה, וכן את המחסור במקומות תעסוקה איכותיים. מחסור זה פוגע ביכולת העיר למשוך אוכלוסייה חזקה, דבר שמביא ל"בריחתה" של האוכלוסייה החזקה מהעיר אל יישובי הלוויין הסובבים אותה או לאזורים חזקים יותר (מרכז הארץ). תופעה זו נוגדת את המדיניות הישראלית, הדוגלת בפיזור אוכלוסייה בפריפריה ובריכוז מטרופוליני, כפי שנקבע בתמ"א 35.

זתוך שתי החולשות המרכזיות בעיר, נגזרו שתיים ממטרות-העל של התכנית – **משיכת אוכלוסייה חזקה לעיר, וחיזוק אוכלוסיית העיר**. ממחקרים שנבחנו עלה כי תעסוקה היא שיקול מרכזי בבחירת אזור מגורים, אולם איכות הדיור היא שיקול מרכזי בבחירת יישוב המגורים עצמו. כמו כן, מרכיב החינוך הוא התשתית החינוכית ביותר לטיפוח ההון האנושי, למשיכת

אוקולוסייה חזקה ולחיצוק האוקולוסייה הקיימת. מכאן נגזרה מטרת-על שלישית – **שיפור מערכת החינוך**.

מתוך מטרת-העל של התכנית נגזרה תכנית עבודה מפורטת שמתבססת על יצירת תעסוקה איכותית, על מצוינות בחינוך ועל הכוונה תכנונית נכונה של דיור ואיכות חיים. התכנית כוללת פעילויות שנמצאות בתכנית העבודה העירונית ושהוקצה להן תקציב, כגון: הקמת פארק היי-טק והקמת מרכז תעסוקה פעיל שתפקידו למשוך תעשיות איכותיות ולסייע במעבר לפארק; חיזוק אוקולוסיית העיר באמצעות תכניות לימוד למצטיינים והשמת דגש על חיזוק מקצועות טכנולוגיים בבתי הספר; ביצוע מיתוג מחדש של העיר באמצעות תכנית לשיפור תדמית העיר.

החידוש שהביאה התכנית האסטרטגית של באר שבע, טמון בכך שלראשונה בישראל התחייבה רשות מקומית לתכנית אסטרטגית לעשור, שתימדד מדי שנה על פי מדדים אובייקטיביים כמותיים על-ידי חברה חיצונית, ושתוצאותיה יפורסמו לתושבי העיר. בין המדדים שהציבה לעצמה העירייה: יצירת תעסוקה בדגש על תעשייה עתירת ידע; העלאת רמת החינוך ביישוב לכדי מצוינות בחינוך; שיפור איכות החיים בדגש על היבטי איכות סביבה. המדד האחרון כולל פיתוח שצ"פים, צמצום שטחים "חומים" והפיכתם ל"ירוקים", פיתוח עירוני של העיר העתיקה תוך שימור, הגברת מהלכי המחזור בעיר, הצטרפות למהלך ההפרדה במקור של פסולת שמוכרר המשרד להגנת הסביבה ברשויות מיקוד ועוד. נוסף על כך, מתוכננים יצירת חיי קהילה, טיפוח ופיתוח שטחים פתוחים, פיתוח פארק נחל באר שבע וכו'.

התכנית היא תכנית ארוכת טווח, שמציבה לעיר אתגרים בכל תחומי העשייה העירונית לעשור הקרוב. הדו"ח השנתי הראשון סקר את ההתקדמות במדדים והצביע על ניצני שינוי חיובי, יחד עם כיווני הפעולה שיש למקד בהם את תשומת הלב. ניתן לומר בזהירות הראויה כי ניצני השינוי מעודדים, ומסמנים שהתכנית אכן מצעידה את העיר בכיוון הרצוי.